

Серія «Олімпіади»
Заснована 2005 року

Харків
Видавнича група «Основа»
2015

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР
С91

Автор:

Сухенко В. Г., кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, учитель-методист, учитель української мови і літератури вищої категорії Комунального закладу «Обласна спеціалізована школа-інтернат II–III ступенів “Обдарованість” Харківської обласної ради».

Рецензенти:

Лузан Л. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання мов і літератури Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» Харківської обласної ради;

Мундур В. Б., учитель української мови і літератури вищої категорії, учитель-методист Харківської гімназії № 6 «Маріїнська гімназія».

Сухенко В. Г.

С91 Олімпіади та конкурси з української мови і літератури : завдання, відповіді. — Х. : Вид. група «Основа», 2015. — 256 с. — (Серія «Олімпіади»).

ISBN 978-617-00-2477-0

Навчальний посібник містить завдання й відповіді чотирьох етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови і літератури. Запропоновані завдання та відповіді для Міжнародного конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика, а також орієнтовні різнопланові завдання для 5–11 класів і зразки творчих робіт Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Завдання складені за новою програмою з української мови та літератури 2015 р.

Для учнів, студентів, учителів української мови і літератури, організаторів позакласної роботи, керівників методичних об'єднань, методистів системи післядипломної освіти.

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР

ISBN 978-617-00-2477-0

© Сухенко В. Г., 2015

© ТОВ «Видавнича група “Основа”», 2015

Передмова

Однією з ефективних форм практичної реалізації пріоритетних завдань пошуку, навчання та виховання інтелектуально обдарованої молоді є проведення олімпіад, конкурсів, турнірів тощо.

Олімпіада — це інтелектуальний вид змагань, що стимулює потяг учнів до самоосвіти, виховує наполегливість, поглиблений інтерес до навчального предмета, вміння долати труднощі, виробляє навички роботи з довідковою та науково-популярною літературою та є заключним етапом цілого комплексу групових, індивідуальних, класних та позакласних заходів, яким передує велика підготовка.

Щорічне проведення Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови і літератури є доброю традицією освіти України. Вона щоразу відбувається в чотири етапи: I — шкільний, II — районний та міський, III — обласний, IV — всеукраїнський.

У далекому 2000 році стартував Перший Міжнародний конкурс знавців української мови. За рішенням Ліги українських меценатів конкурсу було присвоєно ім'я Петра Яцика. Щорічні мовні змагання проходять у чотири етапи серед учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів. Цей конкурс є уроком, натхненням для дітей та дорослих (учителів, науковців, письменників, політиків) у справі піднесення престижу української мови.

Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка проводиться як щорічний загальнонаціональний та міжнародний захід, спрямований на підвищення рівня знань учнів та студентів з української мови і літератури, рідних мов і літератур, забезпечення їх усебічного розвитку.

Сподіваємося, що пропонований посібник допоможе учням, їхнім батькам та вчителям-словесникам у підготовці до олімпіади з української мови і літератури, а також до інших мовно-літературних конкурсів.

Зичимо успіхів у вивченні української мови і літератури.

Автор

Всеукраїнська учнівська олімпіада з української мови і літератури

5 КЛАС

I ЕТАП

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. Наведені слова записати фонетичною транскрипцією.

Ліщина, м'якість, опоряджую, сяють, п'ятниця.

Відповідь

[л'ішчіна], [мйáк'іс'т'], [опор'áджуйу] [с'áйут'], [пйáтниц'а].

II. Записати слова у дві колонки: 1) з м'яким знаком; 2) з апострофом.

Бар..ерний, порт..ера, бул..йон, миш..як, любов..ю, ад..ютант, брин..чати, медал..йон, роз..їзд, комп..ютер, ател..е, об..єднати, інтер..єр, торф..яний, В..єтнам, кар..єра, Н..ю-Йорк, різ..бяр, павіл..йон.

Відповідь

Порт'єра, бульйон, бриньчати, медальйон, ательє, Нью-Йорк, різьбяр, павільйон	Бар'єрний, миш'як, любов'ю, ад'ютант, роз'їзд, комп'ютер, об'єднати, інтер'єр, торф'яний, В'єтнам, кар'єра
---	--

III. Скласти по два речення з наведеними словами так, щоб ці слова були омонімами.

Скат, бокс, видавати.

Відповідь

Скат підплив близько до берега. Водій був засмучений, що пробив *скат*.

Бокс — це кулачний бій за правилами. Хворого поклали в *бокс*. Мого товариша підстригли під *бокс*.

Цей чоловік намагався *видавати* себе за іншого. Бібліотекар розпочала *видавати* учням підручники. У друкарні заплановано *видавати* нові книги.

IV. Розкрити значення виразів.

Ділити шкуру невбитого ведмедя; чужими руками жар загрібати; бігати як курка з яйцем; придавити комарика.

Відповідь

Ділити шкуру невбитого ведмедя — розподіляти те, чого ще немає; розпоряджатися ще не досягнутим.

Чужими руками жар загрібати — використовувати працю, зусилля інших у своїх інтересах, часто там, де небезпечно; привласнювати наслідки чужої праці.

Бігати як курка з яйцем — приділяти незаслужену увагу.

Придавити комарика — заснути, поспати.

V. До наведених словосполучень дібрати словосполучення, у які входять слова з переносним значенням.

Солодке печиво, усміхається подруга, гострий ніж, танцюють діти, залізне ліжко, золота обручка, спить бабуся, весела дівчина.

Відповідь

Солодке життя, усміхається сонце, гострий розум, танцюють сніжинки, залізний характер, золоті руки, спить земля, веселий день.

VI. Написати твір-роздум на тему: «Чи потрібен учням комп'ютер?».

Відповідь

Сьогодні кожен учень знає, що таке комп'ютер. Але не кожен замислюється, чи потрібен він. Раніше люди й слова такого не чули, а сьогодні навіть моя бабуся може працювати на комп'ютері.

Відомо, що комп'ютер допомагає швидко знаходити потрібну інформацію, з'ясувати незрозуміле питання, дає змогу спілкуватися з друзями. Разом з тим майже всі школярі проводять за ним багато часу, який варто витратити на щось корисніше. Якщо довго сидіти перед екраном монітора, можна погіршити зір. А комп'ютерні ігри найчастіше пов'язані із жорстокістю й насильством.

Отже, комп'ютер потрібен школярам у тому випадку, коли вони сприйматимуть його як помічника в навчанні. Діти й дорослі повинні зрозуміти, що комп'ютер — це не просто пристрій, за допомогою якого можна грати в ігри чи слухати музику. Це необхідна річ, яка дозволяє працювати з інформацією, полегшує роботу кожному учню.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА**I. Установити відповідність.****1. Між героєм та його характерною ознакою.**

1 Дажбог	А із власної волі зрікся католицької віри, став полковником за битви звитяжні
2 Берегиня	Б добре розумівся на газдівстві, мав безліч усякої худоби
3 Силун	В навчила людей ткати біле м'яке полотно та ходити в білій одяганці
4 Морозенко	Г нічого не таїв від людей, пригощав їх хлібом
5 Сварог	Д родоначальник русів-українців, перший князь та незмінний покровитель

Відповідь: 1-Д; 2-В; 3-Б; 4-А; 5-Г.

2. Між власною назвою та твором, у якому вона трапляється.

1 Місто Дорогобуж	А «Прийом у запорожців»
2 Гетьманщина	Б «Білгородський кисіль»
3 Місто Білгород	В «Неопалима купина»
4 Річка Рось	Г «Ой Морозе, Морозенку»
5 Савур-могила	Д «Берегиня»

Відповідь: 1-В; 2-А; 3-Б; 4-Д; 5-Г.

3. Між назвою твору та його жанром.

1 «Дажбог»	А міф
2 «Ох»	Б переказ
3 «Білгородський кисіль»	В казка
4 «Як виникли Карпати»	Г легенда
5 «Про правду і кривду»	

Відповідь: 1-А; 2-В; 3-Б; 4-Г; 5-В.

II. Виконати завдання.**1. Дайте визначення поняттям «міф» і «легенда».****2. Визначте, які з названих творів належать до українських літературних казок. Напишіть навпроти них прізвища авторів.**

- «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»
- «Летючий корабель»
- «Фарбований Лис»
- «Ох»
- «Хуха-Моховинка»

- «Цар Плаксій та Лоскотон»
- «Про правду і кривду»
- «Мудра дівчина»

3. Розташуйте події повісті-казки «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» у правильній послідовності.

- Аля проникає до будиночка карлика Недочеревика;
- Недопопелюшка звільняє подругу;
- Недороль Десятий підписує наказ про страту Алі;
- недоладяни відмовляються залишити країну;
- дівчинка вперше доводить справу до кінця (*пришиває бабці крильце*);
- годинникар лагодить годинник;
- Аля повертається додому;
- дівчинка в підземеллі;
- перша зустріч Алі з королем;
- Аля потрапляє в країну Недоладію;
- дівчинка читає чарівну книгу.

4. Складіть власний акровірш (можна неримований).

Відповіді

1. *Міф* — це первісне уявлення давніх людей про всесвіт, явища природи, тварин, рослини, власну історію, про богів та героїв.
Легенда — вигадана оповідь про якусь подію, особу, явище, походження назв тощо, що сприймається як достовірне.

2. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» — Галина Малик
«Летючий корабель»
«Фарбований Лис» — Іван Франко
«Ох»
«Хуха-Моховинка» — Василь Королів-Старий
«Цар Плаксій та Лоскотон» — Василь Симоненко
«Про правду і кривду»
«Мудра дівчина»

3. Аля потрапляє в країну Недоладію;

- дівчинка вперше доводить справу до кінця (*пришиває бабці крильце*);
- перша зустріч Алі з королем;
- Аля проникає до будиночка карлика Недочеревика;
- дівчинка читає чарівну книгу;
- Недороль Десятий підписує наказ про страту Алі;
- дівчинка в підземеллі;
- Недопопелюшка звільняє подругу;

- годинникар лагодить годинник;
- недоладяни відмовляються залишити країну;
- Аля повертається додому.

4. Шепотить пожовкле листя,
Кличе нас до школи.
Осінь каже нам про щастя.
Літо попрощалося.
Айстри привіталися.

6 КЛАС

I ЕТАП

УКРАЇНСЬКА МОВА

I. Написати розповідь за наведеним початком.

На подвір'ї старої школи росте могутній дуб. Багато він бачив на своєму віку. Його коріння глибоко ввійшло в землю, а широкі листки про щось гомонять між собою...

Відповідь

На подвір'ї старої школи росте могутній дуб. Багато він бачив на своєму віку. Його коріння глибоко ввійшло в землю, а широкі листки про щось гомонять між собою.

Уже шість років Миколка ходить до школи повз цей дуб. Неодноразово хлопчик бачив, як старий учитель щоранку вітається з деревом. Миколка завжди соромився запитати в Семена Петровича, чому він ставиться до дуба, як до живої істоти. Але одного ранку хлопчик все ж таки підійшов до вчителя й висловив свою цікавість. Семен Петрович сумно подивився на Миколку й почав розповідь.

«Це було в роки війни. У той час я ходив до п'ятого класу. Коли німці прийшли в село, вони одразу осіли в школі. Усі боялися навіть близько підійти, бо не знали, чого чекати від ворогів. У підвалі школи німці тримали полонених. Одного дня мене покликав директор нашої школи, якого вже немає на світі. Він сказав, що я можу допомогти полоненим бійцям. У директора, звичайно, були ключі від усіх шкільних дверей. Потрібно було тільки пробратися до підвалу й відімкнути замок. А оскільки я був маленьким, то німці можуть не запідозрити наших намірів. Так і сталося. Мені вдалося зробити

все так, як наказав директор. А головне, що саме цей могутній дуб сховав нас від ворогів під час утечі. Відтоді він став моїм другом, який завжди прихистить під час дощу, снігопаду чи спеки».

Миколка був вражений розповіддю вчителя. Однак з того дня хлопчик теж почав щоранку вітатися з дубом, а інколи відпочивати під його гіллям, дослухаючись, про що гомонять його листочки.

II. Від наведених слів та словосполучень утворити форми кличного відмінка.

Друг Юрій Васильович, відважний козак, секретар, громадянин, швець, Харків, пан Андрій, знавець, Зоя Григорівна, Дмитро Іванович, душа, Соломія.

Відповідь

Друже Юрію Васильовичу, відважний козаچه, секретарю, громадянине, шевче, Харкове, пане Андрію, знавцю, Зоє Григорівно, Дмитре Івановичу, душе, Соломіє.

III. Відредагувати словосполучення.

Зібралися усі бажаючі; вірна відповідь; прийняти участь; об'єм завдань; вищий учбовий заклад; більша половина працівників; в залежності від обставин; на наступний день; музикальне училище; говорити на українській мові; перевернути сторінку; являється учнем; мова йдеться; прийшло в голову.

Відповідь

Зібралися всі охочі; правильна відповідь; узяти участь; обсяг завдань; вищий навчальний заклад; більша частина працівників; залежно від обставин; наступного дня; музичне училище; говорити українською мовою; перегорнути сторінку; є учнем; мова йде; спало на думку.

IV. Записати словосполучення, поставивши іменники в дужках у потрібній формі.

Не вистачає (кілограм), тривалість (політ), директор (вокзал), поїхати до (Париж), переможець (конкурс), студент (університет), приїхав з (Єгипет), колір (прапор), читання (текст), захистити від (мороз), не вистачає (карбованець), герой (роман), частина (атом), зайти до (палац).

Відповідь

Не вистачає кілограма, тривалість польоту, директор вокзалу, поїхати до Парижа, переможець конкурсу, студент університету, приїхав з Єгипту, колір прапора, читання тексту, захистити від морозу, не вистачає карбованця, герой роману, частина атома, зайти до палацу.

V. До наведених слів дібрати синоніми.

Відвертий, вщерть, оплески, бавитися, варта (ім.).

Відповідь

ВІДВЕРТИЙ — щирий, прямий, правдивий, чистосердечний, прямолінійний, непотайний, нелицемерний, нелукавий, простий серцем.

ВЩЕРТЬ — по вінця, повно, до краю, украй; цілком, повністю.

ОПЛЕСКИ — аплодисменти, аплодування, овація.

БАВИТИСЯ — гратися, забавлятися, розважатися, тішитися.

ВАРТА — сторожа, охорона, чата, конвой, (почесна) почет, караул, застава.

VI. Наведені числівники записати в називному, давальному, орудному відмінках.

7, 50, 648.

Відповідь

Н.	Сім	П'ятдесят	Шістсот сорок вісім
Д.	Семи, сімом	П'ятдесяти, п'ятдесятьом	Шестистам сорока восьми (вісьмом)
О.	Сьома, сімома	П'ятдесятьма, п'ятдесятьома	Шістьмастами (шістьомастами) сорока вісьма (вісьмома)

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

I. Продовжити речення.

- До календарно-обрядових пісень літнього циклу належать ...
- Анафора — це ...
- За жанром «Євшан-зілля» М. Вороного — ...
- Пісня С. Чарнецького та Г. Труха стала народною. Її назва ...
- Уперше «Кобзар» Т. Шевченка був виданий ... року й містив усього ... творів: «Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Нащо мені чорні брови...», «До Основ'яненка», «Тарасова ніч» та «... ..».

Відповідь

- До календарно-обрядових пісень літнього циклу належать русальні, купальські та жнивварські пісні.
- Анафора — це повторення окремих слів чи словосполучень на початку віршованих рядків, строф чи речень.
- За жанром «Євшан-зілля» М. Вороного — ліро-епічна поема.
- Пісня С. Чарнецького та Г. Труха стала народною. Її назва «Ой, у лузі червона калина похилилася».

- Уперше «Кобзар» Т. Шевченка був виданий 1840 року й містив усього вісім творів: «Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Нащо мені чорні брови...», «До Основ'яненка», «Тарасова ніч» та «Іван Підкова».

II. Визначити, які з пісень є народними, які — літературного походження, указати їхніх авторів.

«Нова радість стала»	
«Молитва»	
«Як тебе не любити, Києве мій»	
«Ой ти, коте, коточок»	
«Ще не вмерла Україна»	
«У ржі на межі»	

Відповідь

«Нова радість стала»	народна пісня
«Молитва»	О. Кониський
«Як тебе не любити, Києве мій»	Д. Луценко
«Ой ти, коте, коточок»	народна пісня
«Ще не вмерла Україна»	П. Чубинський, М. Вербицький
«У ржі на межі»	народна пісня

III. Розкрити тему, ідею та назвати жанр твору В. Винниченка «Федько-халамидник».

Відповідь

Тема: зображення ніжного, відкритого серця Федька, яке протиставлено жорстокості дорослих, злочинному суспільству, що калічить маленькі життя.

Ідея: возвеличення чесності, незрадливості, почуття власної гідності й винахідливості та водночас засудження лицемірства й егоїзму.

Жанр: соціально-побутове оповідання.

IV. З якого твору ці рядки? Хто автор? Назвати художні засоби поезії.

В час гарячий полудневий
Виглядаю у віконце:
Ясне небо, ясне море,
Ясні хмарки, ясне сонце.

Певно, се країна світла
Та злотистої блакиті,
Певно, тут не чули зроду,
Що бува негода в світі!

Тиша в морі... ледве-ледве
Колихає море хвилі;
Не колишуться од вітру
На човнах вітрила білі.

З тихим плескотом на берег
Рине хвилечка перлиста;
Править хтось малим човенцем,
В'ється стежечка злотиста.

Править хтось малим човенцем,
Стиха весла підіймає,
І здається, що з весельця
Щире золото спадає.

Як би я тепер хотіла
У мале човенце сісти
І далеко на схід сонця
Золотим шляхом поплисти!..

Відповідь

«Тиша морська». Леся Українка.

Художні засоби поезії:

- *повторення*: «ледве-ледве»;
- *риторичні оклики*: «Певно, тут не чули зроду, Що бува негода в світі!»; «Золотим шляхом поплисти!»;
- *епітети*: «час гарячий», «ясне небо, море, хмарки, сонце», «світла країна», «злотиста блакить», «тихий плескіт», «хвилечка перлиста», «стежечка злотиста», «щире золото», «золотий шлях»;
- *метафори*: «колихає море хвилі», «рине хвилечка», «в'ється стежечка», «золото спадає».
- *анафори*: «Ясне небо, ясне море,
Ясні хмарки, ясне сонце»;
«Певно, се країна світла...
Певно, тут не чули зроду...»;
«Править хтось малим човенцем,..
Править хтось малим човенцем...».

V. Довести, що твір Лесі Ворониної «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9» є фантастичною, романтичною, багатоепізодною повістю.

Відповідь

Твір Лесі Ворониної «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9» є фантастичною, романтичною, багатоепізодною повістю.

Повість, бо це — прозовий розповідний твір, обсягом більший за оповідання, де йдеться про декілька подій головних героїв протягом досить тривалого часу.

Фантастична, бо сюжет ґрунтується на фантастиці, тобто уявний світ не відповідає реальному (поява чудернацьких предметів, прибульців-синьомордів, мама з татом і бабуся виявляються супергероями, які мають родинні таємниці, передані їм із давніх часів тощо).

Романтична, бо за подіями є незвичайною і пригодницькою повістю.

Багатоепізодна, бо кожний новий розділ має свій сюжет.

7 КЛАС

I ЕТАП**УКРАЇНЬСЬКА МОВА**

I. Узгодити числівники, записуючи їх словами, з іменниками.

22 (учень); 2/6 (метр); 3 (стілець); 54 (бал); 7,18 (відсоток); 96,014 (кілометр); близько 248 (особа), 2 (ножиці), 64 (кущ).

Відповідь

Двадцять два учні, дві шостих метра, три стільці, п'ятдесят чотири бали, сім цілих вісімнадцять сотих відсотка, дев'яносто шість цілих чотирнадцять тисячних кілометра, близько двохсот сорока восьми осіб, двоє ножиць, шістдесят чотири куші.

II. Відредагувати речення.

1. Він самий кращий мій товариш по школі. 2. Музей закривають у шість годин вечора. 3. У суботу ми не поїхали на екскурсію завдяки тому, що заболів наш керівник. 4. Почтальйон приніс лист не по адресу. 5. Ми познайомилися зі списком книг, на які посилается автор.

Відповідь

1. Він мій найкращий шкільний товариш. 2. Музей зачиняють о вісімнадцятій годині. 3. У суботу ми не поїхали на екскурсію,

оскільки захворів наш керівник. 4. Листоноша приніс лист не за адресою. 5. Ми ознайомилися зі списком книг, на які автор робить посилання.

III. Позначити рядок, у якому всі сполучники пишуться разом.

- A** немовби/то, за/те, не/наче, як/би;
- B** ніби/то, через те/що, як/би, не/мов;
- B** немов/би, тому/що, за/те, коли/б;
- Г** про/те, а/би, начеб/то, для того/щоб.

Відповідь: А.

IV. Утворити й записати просту і складену форму вищого та найвищого ступенів порівняння від наведених прикметників.

Глибокий, дорогий, вузький, високий.

Відповідь

- Глибокий* — глибший, більш (*менш*) глибокий; найглибший, найбільш (найменш) глибокий.
- Дорогий* — дорожчий, більш (*менш*) дорогий; найдорожчий, найбільш (найменш) дорогий.
- Вузький* — вужчий, більш (*менш*) вузький; найвужчий, найбільш (найменш) вузький.
- Високий* — вищий, більш (*менш*) високий; найвищий, найбільш (найменш) високий.

V. Утворити чоловічі та жіночі імена по батькові.

Василь, Анатолій, Геннадій, Ілля, Хома, Кузьма.

Відповідь

- Василь — Васильович, Василівна.
- Анатолій — Анатолійович, Анатоліївна.
- Геннадій — Геннадійович, Геннадіївна.
- Ілля — Ілліч, Іллівна.
- Хома — Хомич, Хомівна.
- Кузьма — Кузьмич, Кузьмівна.

VI. Прочитати уривок із повісті Івана Франка «Захар Беркут». Виписати слова в такій послідовності: а) особові дієслова; б) інфінітиви; в) дієприкметники. Підкреслити дієприкметникові звороти.

На стрімкім пригірку, відділенім від інших страшними дебрями, порослім густо величезними буками та смереками, покритім ломами й обвалищами дерев, було віддавна головне леговище медведів. Тут, як твердив тухольський провідник, молодий гірняк Максим Беркут, гніздилася медведяча матка. Відси дикі звірі розносили пострах на цілу околицю і на всі полонини. І хоч не раз удавалось

смілим вівчарям забити одного або другого стрілами та топорами або завабити під сліп, де йому ламала крижі важка колода, спадаючи вниз, — то все-таки число їх було надто велике, щоб із того була значна полегша для околиці.

Відповідь

- а) *Особові дієслова*: було, твердив, гніздилася, розносили, удавалось, ламала, була;
- б) *інфінітиви*: забити, завабити;
- в) *дієприкметники*: відділенім, порослім, покритім.

На стрімкім пригірку, відділенім від інших страшними дебрями, порослім густо величезними буками та смереками, покритім домами й обвалищами дерев, було віддавна головне леговище медведів. Тут, як твердив тухольський провідник, молодий гірняк Максим Беркут, гніздилася медведяча матка. Відси дикі звірі розносили пострах на цілу околицю і на всі полонини. І хоч не раз удавалось смілим вівчарям забити одного або другого стрілами та топорами або завабити під сліп, де йому ламала крижі важка колода, спадаючи вниз, — то все-таки число їх було надто велике, щоб із того була значна полегша для околиці.

УКРАЇНЬСКА ЛІТЕРАТУРА

I. Дати чіткі й лаконічні відповіді на запитання та виконати завдання.

1. Яким було первісне призначення коломийки?
2. Назвіть жанр твору І. Франка «Захар Беркут».
3. За яку картину Тарас Шевченко був удостоєний в Академії мистецтв срібної медалі другого ступеня?
4. Поясніть значення слова «кобзар».
5. Що взято за основу прийому метаморфози? Назвіть твори, де використано цей прийом.

Відповідь

1. Бути приспівкою до танцю.
2. Історична повість.
3. «Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці».
4. Кобзар — український народний співець, що акомпанує собі на кобзі (бандурі). Кобзарі оспівували в думках і піснях героїв народної боротьби із загарбниками.
5. Зо основу прийому метаморфози взято перетворення людини на рослину чи тварину (народна балада «Ой чие ж то жито, чії ж то покоси...», балада «Тополя» Т. Шевченка).

II. Визначити віршові розміри.*Текст 1*

Хай важка дорога,
Хай похмурі днини, —
Все зроби, що змога,
На користь країни.

П. Грабовський

Відповідь: 3-стопний хорей.

Текст 2

Зоря майнула, мов стріла,
неначе іскра, пісня згасла,
і тільки з мокрого зела
роса краплинами сплила,
мов слово, чиста й ясна.

Б.-І. Антонич

Відповідь: 4-стопний ямб.

III. Написати твір на одну з тем.

1. Пісенні скарби українців.
2. Провідні мотиви повісті І. Франка «Захар Беркут».
3. Поетичне кредо митця (за творчістю Т. Г. Шевченка).

Відповідь**ПІСЕННІ СКАРБИ УКРАЇНЦІВ**

Українці — багатий народ, бо мають великий дар — складати пісні. У хвилини радості й горя, у будень і свято старі й молоді звертаються до пісні. Без неї немислиме життя.

Коли українці відшукали свій скарб? У який період виникла перша пісня? Мабуть, важко відповісти на ці запитання, бо пісня існує стільки, скільки існує людина. Пісня супроводжує народ протягом багатьох віків. У ній відображено його минуле, сучасне й майбутнє, погляди українців, уявлення, думки.

Навіть найбільші матеріальні цінності не замінять духовного багатства нашого народу. Не одне століття звучать такі пісні, як «Ой на горі та й женці жнуть», «Стоїть явір над водою», «Гомін, гомін по діброві», «Ой у степу криниченька»... Народні пісні наповнені людськими почуттями й переживаннями, утілюють велич нашого народу.

Плине час, але пісня завжди залишається душею української нації, її найбільшим скарбом. Вона сповнює серця любов'ю до рідного слова й рідної землі, зберігає для нащадків усе те найкраще, що створив наш народ на важкому життєвому шляху.